

Наукові перспективи
Видавнича група

№ 11(52)

2025

НАУКА і ТЕХНІКА

серія: *право*, серія: *економіка*, серія: *педагогіка*,
серія: *техніка*, серія: *фізико-математичні науки*

СЬОГОДНІ

З Україною

в серці!

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration

"Science and technology today"
("Pedagogy" series, "Law" series, "Economics" series,
"Physical and mathematical sciences" series, "Technics" series)

Issue № 11(52) 2025

Kyiv – 2025

Дербак О.А., Блинова Н.М., Беспалова Н.В.

РОЗВИТОК МОВНОЇ СВІДОМОСТІ У БАКАЛАВРІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

870

Деренюк М.П., Басараб Н.Я.

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕЙМІФІКАЦІЇ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

883

Джурило А.П.

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ТА НАЦІОНАЛЬНІ МОДЕЛІ МОВНО-КУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В СИСТЕМАХ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

898

Дияк В.В., Дияк А.В.,

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

915

Добровольська Р.О.

ІНТЕГРАЦІЯ ЗАКОРДОННОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ У ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВИКЛАДАННЯ ВОКАЛЬНО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН

928

Довгопола Л., Романчук К., Крук Г.

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ СИМУЛЯЦІЙ І ВІРТУАЛЬНИХ ЕКСПЕРИМЕНТІВ У НАВЧАННІ ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ

940

Зелененька І.А., Ткаченко В.І., Дмитрук Л.І., Бузенко І.І.

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СПАДЩИНИ АНАТОЛІЯ ПОДОЛИННОГО

954

Іванюк Г.І., Венгловська О.А.

ДІАЛОГІЧНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

968

УДК 37.015.31:316.453.4

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-11\(52\)-968-980](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-11(52)-968-980)

Іванюк Ганна Іванівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0001-7758-5121>

Венгловська Олена Анатоліївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-0456-7667>

ДІАЛОГІЧНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Анотація. У статті висвітлено сутнісні особливості діалогічного навчання, охарактеризовано функції та розкрито його вплив на розвиток міжособистісної взаємодії здобувачів освіти. Піднята в статті проблема, подана в річизі основних стратегій розбудови нової української школи та підготовки вчителів закладів загальної середньої, в контексті вимог до професійних функцій, які містить, чинний нині професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Дослідження окресленої проблеми корелюється з провідними концептами нової стратегії підготовки педагога, що ґрунтуються на цінностях освіти людини. Охарактеризовано інтегративну сутність діалогічного навчання, як освітнього феномену, що слугує інструментарієм розвитку якісної міжособистісної взаємодії учнів/учениць та становить основу для розвитку соціальної культури особистості. Розкрито особливості педагогічного супроводу розвитку міжособистісної взаємодії учнів/учениць засобом діалогічного навчання, що полягає в створенні доцільно організованих психолого-педагогічних умов для особистісно центрованих зв'язків під час навчання; інтелектуального, культурного, функціонально-процесуального зростання та самоформування і самореалізації в процесі продукування культурного досвіду соціальних спільнот.

Висвітлено фрагменти авторських освітніх практик щодо підготовки вчителів початкових класів до діалогічного навчання, які подано на тлі психологічного, дидактичного, технологічного аспектів викладання змістового модулю «Дидактика початкової школи», що є складником інтегрованого курсу «Інтервізія вчителя початкової школи».

Діалогічне навчання подано в річищі формування готовності майбутнього вчителя ЗЗСО до організації освітнього процесу в початковій школі, формування комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Ключові слова: діалогічне навчання, вчитель закладу загальної середньої освіти, готовність учителя початкової школи до діалогічного навчання, трудові функції, функціональна грамотність, особистісно орієнтована парадигма, діалогічне спілкування, діалог, форми організації діалогічного навчання, дитиноцентризм.

Ivaniuk Hanna Ivanivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Educology and Psychological and Pedagogical Sciences, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0001-7758-5121>

Venhlovskia Olena Anatoliivna PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Educology and Psychological and Pedagogical Sciences, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-0456-7667>

DIALOGICAL LEARNING AS A MEANS OF DEVELOPING INTERPERSONAL INTERACTION BETWEEN STUDENTS

Abstract. The article highlights the essential features of dialogic learning, characterizes its functions and reveals its impact on the development of interpersonal interaction of students. The article raises the problem presented in the context of the main strategies for building a new Ukrainian school and training teachers of secondary schools, in the context of the requirements for professional functions contained in the current professional standard «Teacher of a Secondary School». The study of the outlined problem correlates with the leading concepts of the new strategy for training a teacher, which are based on the values of human education. The integrative essence of dialogic learning is characterized as an educational phenomenon that serves as a tool for the development of high-quality interpersonal interaction of students and constitutes the basis for the development of the social culture of the individual. The essence of pedagogical support for the development of interpersonal interaction of students by means of dialogic learning is revealed, which consists in creating appropriately organized psychological and pedagogical conditions for personally centered connections during learning; intellectual, cultural, functional and procedural growth and self-formation and self-realization in the process of producing the cultural experience of social communities. Fragments of the author's educational practices are highlighted regarding the preparation of primary

school teachers for dialogical teaching, which is presented against the background of the psychological, didactic, technological aspects of teaching the content module «Primary School Didactics», which is a component of the integrated course «Intervision of a Primary School Teacher». Dialogic teaching is presented in the context of forming the readiness of a future teacher of primary school for organizing the educational process in primary school, forming the communicative competence of education seekers.

Keywords: dialogic learning, teacher of a general secondary education institution, readiness of a primary school teacher for dialogic learning, labor functions, functional literacy, personality-oriented paradigm, dialogic communication, dialogue, forms of organization of dialogic learning, child-centeredness.

Постановка проблеми. Провідна місія вчителя в розбудові особистісно зорієнтованої моделі навчання та освіти молодії генерації є безперечною і доведена історичним поступом різних років. Адже вчитель визначає якість освіти людини, а також розвиток суспільного капіталу на роки вперед. Підготовка вчителя в освітньому процесі університету ґрунтується на трьох важливих складниках: особистісному, що характеризується рівнем внутрішньої і зовнішньої мотивації та прийнятими цінностями; професійному, який увиразнюється результатами навчання й готовністю оперувати компетентностями, соціальному – потребами суспільства до функціональної підготовки професіонала, готового будувати взаємодію з учнями/ученицями, що ґрунтується на підтримці їхнього розвитку та культури взаємодії в соціальному середовищі.

Окреслені вище ідеї суголосні «освіті для життя», яка актуалізована у Концепції «Нова українська школа» (2017). Вартісним є те, що ця модель шкільної освіти ґрунтується на особистісно орієнтованій парадигмі, а також діяльнісному, компетентнісному, ціннісному, рефлексивному підходах із урахуванням ключового принципу дитиноцентризму.

Вартою уваги є актуальна нині проблема забезпечення функціональної грамотності здобувачів шкільної освіти. Той факт, що вчитель закладу загальної середньої освіти, має справу з особистістю на різних щаблях її зростання, дає підстави стверджувати про те, що осердям професійної підготовки є формування його готовності до педагогічного супроводу міжособистісної взаємодії здобувачів освіти під час навчання, зокрема в змінних умовах. Відповідно до піднятої проблеми, чільне місце належить сформованій готовності майбутнього вчителя до застосування інструментарію діалогу.

Сутність діалогічного навчання, як інструментарію педагогічного супроводу міжособистісної взаємодії учнів початкової школи полягає в

створенні доцільних психолого-педагогічних умов для особистісно центрованих зв'язків процесу навчання, особистісного зростання здобувача освіти, самоформування та самореалізації особистості в процесі продукування індивідуального й соціально-культурного досвіду соціальних спільнот.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатоаспектність підготовки вчителя закладу загальної середньої освіти в освітньому середовищі університету потребує системного студіювання наукових праць. За проблемним критерієм виокремлено такі групи теоретичних джерел: 1) наукові праці, що розкривають сучасні концепції, стратегії професійної підготовки вчителя; особливості підготовки вчителя школи до діалогічного навчання; 2) праці про міжособистісну взаємодію учасників освітнього процесу; 3) довідкові джерела (словники), що розкривають поняттєво-категоріальний апарат наукової проблеми.

Актуалізована в статті проблема, ґрунтується на результатах дослідження колективної теми факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Нова стратегія професійної підготовки педагогів в умовах євроінтеграції». Окреслену стратегію розглядаємо як магістральний план розбудови місій і візій освіти, адекватних часові та потребам людини (на всіх етапах її розвитку) і суспільства [1, С. 10–31]. Гомоцентричні домінанти нової стратегії ґрунтуються на першорядності освіти людини та гуманістичних цінностях. На часі перехід до інноваційних освітніх практик, які забезпечують розвиток і підготовку до життя в змінних умовах щасливої людини.

В умовах загострення зовнішніх викликів, що пов'язані з війною (внутрішнє переселення, збереження життя та фізичного і психічного благополуччя здобувачів освіти), значущими для нинішніх і майбутніх педагогів є такі ціннісні домінанти – відкритість, терпимість, партнерська взаємодія та соціально значуща діяльність у громаді. Тому беремо до уваги суспільні запити щодо підготовки педагога з інноваційним мисленням, здатного до реалізації діалогічного навчання як засобу розвитку міжособистісної взаємодії здобувачів освіти.

У сучасному науковому дискурсі широко висвітлена наукова проблема освіти людини, зокрема й професійної підготовки в рідній ціннісній домінанті. Заслуговує на увагу трактування ціннісного концепту професійної підготовки педагогів, що подано в праці «Біла книги національної освіти України»: пріоритет аксіологічних складових, підпорядкування «... логіці ціннісної сфери особистості...» [2, С. 271].

Дослідницьке поле, піднятої в статті наукової проблеми, характеризується багатовекторністю ідей, що можемо пояснити інтересом до неї широкого кола наукової, освітньої та експертної спільнот; розв'язання

окресленої наукової проблеми є предметом сучасних наукових досліджень і дієвих освітніх практик. До окремої групи праць відносимо ті, що становлять науковий інтерес в контексті використання інноваційних (інтерактивних) технологій у професійній підготовці педагогів (Губарь О., Спіцин В., Котяш І.) [3]. Окремі аспекти щодо модернізації дидактичних підходів у підготовці вчителів до навчання здобувачів різних рівнів шкільної освіти в умовах цифровізації, розкрито в працях сучасних українських дослідників: Коновальчук І. [4], Алексєєва С. [5], Кодлюк Я. [6]. Актуальність дидактичної проблематики є очевидною на тлі змін, що мають місце в суспільних запитах щодо функціональності результатів навчання здобувачів загальної середньої освіти. Підтвердженням цьому є зацікавленість наукової та освітньої спільнот інноваційними зрушеннями в теорії та практиці сучасної дидактики. Вартими уваги є науково-практичні конференції, проведені 2020, 2023 років під афіліацією НАПН України. Матеріали конференцій містять суголосні ідеї щодо розвитку особистісної взаємодії (здобувачів) в освітньому просторі в умовах гуманістичної парадигми освіти виснувано Дзюбка Л., Шатирко Л. [7, С. 54–58]; особливості міжособистісної взаємодії здобувачів в умовах дистанційного навчання (Карпенко А., Савченко Д., Савченко Л.) [8, С. 224–228].

У руслі проблематики статті ми погоджуємося з міркуваннями К. Роджерса про актуалізацію особистісно-професійних функцій педагога-фасилітатора, а саме: вияв турботи, схвалення, довіри до учнів [9]. Очевидним є те, що вчитель-фасилітатор створює сприятливе розвивальне середовище, в якому учень/ учениця є суб'єктом учіння, а педагог уміє супроводжувати та підтримувати їхні інтереси.

Мета статті – висвітлити концептуальні ідеї та особливості практичної підготовки вчителя ЗЗСО до діалогічного навчання здобувачів освіти в контексті реалізації міжособистісної взаємодії

Виклад основного матеріалу. В умовах швидких змін освітнього простору, що пов'язано з реаліями воєнного часу, соціальними, економічними, культурними трансформаціями проблема навчання учнів ЗЗСО є актуальна як ніколи раніше. Адже зміни торкнулися не лише стратегій освіти у річці розбудови нової української школи, а й реалізації типів навчання (дистанційного, змішаного, асинхронного) із застосуванням цифрових інструментів. Варто визнавати, що нині вчитель має справу з різними групами учнів, які не лише характеризуються своїми індивідуальними та віковими особливостями, а проживають в різних життєвих умовах, часто загрозливих для їхнього здоров'я та життя. Численні переміщення людей на теренах України та поза її кордоном підняли на поверхню педагогічної реальності проблему комунікації, а точніше міжособистісної взаємодії, що є неможливим без поєднання педагогічної науки й освітньої практики.

Вивчення праць українських педагогів із проблем професійної підготовки вчителя дає підстави вважати, що різні аспекти розглядалися ними в сув'язі з діалогічним підходом, «красою педагогічної дії», врахуванням інформаційної сутності спілкування в системі викладач $\rightleftharpoons$ студент, учитель $\rightleftharpoons$ учень як соціально-психологічного феномену (І. Зязюн, Г. Сагач). Учені уточнили важливість наповнення професійної інформації педагогічними знаннями, що виконують провідні функції: соціально-психологічну, прагматичну, інтеграційну, діагностичну, соціально-прогностичну [10]. З позицій розкриття сутності функцій педагогічної інформації в освітньому процесі закладу вищої освіти, І. Зязюн аргументує важливість готовності вчителя до наповнення навчального діалогу виховними й розвивальними смислами. Саме така інформація може виконувати наведені вище функції. Варто відмітити, що трактування сутності функцій інформації в освітньому процесі вчений вибудовує на психологічних особливостях спілкування суб'єктів освітньої взаємодії.

Розбудова глобального освітнього простору спонукає до пошуку нових педагогічних практик, а також модернізації тих, що людство відносить до гуманістичних: сократичний діалог, діалогізм Г. Сковороди [11]. Підготовка вчителя до діалогічного навчання ґрунтується на ідеях особистісно орієнтованої (гуманістичної) парадигми: творення спільного поля особистісного пошуку, творчості, критичного мислення. У цьому сенсі діалогічне навчання виконує функції соціальної адаптації особистості здобувача/здобувачки, готовності до виконання соціальних ролей, ціннісно збагаченої взаємодії соціально-культурному середовищі. Насамперед міжособистісна взаємодія між учителем і учнем у процесі навчання зумовлює творення середовища культури взаємодії, яке сприяє розвитку й саморозвитку особистості.

У контексті підготовки вчителя ЗЗСО до діалогічного навчання вартісним є вивчення впливу діалогічного інструментарію на розвиток міжособистісної взаємодії здобувачів, оскільки діалог в процесі навчання трансформується в полілог. Ми розглядаємо цю дидактичну особливість в контексті реалізації функцій діалогічного навчання. В цифровому освітньому просторі інформативна функція вчителя втрачає свою домінуючу позицію і трансформується у функцію психолого-педагогічного супроводу та підтримки здобувачів освіти, що актуалізує вдосконалення професійної підготовки на мотиваційно-цільовому, змістово-технологічному та організаційному рівнях. У цьому контексті здатність і готовність майбутнього вчителя закладу загальної середньої освіти до педагогічного супроводу учнів/учениць у налагодженні діалогічної взаємодії (між учителем і учнями, учнями і учнями) полягає в пошуку шляхів для вирішення спільних цілей і завдань, що мають освітню і практичну (життєву) цінність. Доцільно організоване діалогічне навчання

сприяє розвитку міжособистісної взаємодії учнів/учениць з урахуванням ціннісних смислів і мотивів, здатності співпрацювати в команді.

Удосконалення підготовки вчителів до діалогічного навчання на мотиваційно-цільовому рівні полягає в розширенні їхніх знань і способів діагностики та прогнозування особистісного і професійного зростання; використання проблемних ситуацій у сув'язі з плануванням і організацією індивідуальної навчально-пізнавальної діяльності; психолого-педагогічного супроводу особистісного емоційного, когнітивного, діяльнісного розвитку здобувачів\здобувачок освіти.

Готовність учителя ЗЗСО до діалогічного навчання полягає в його здатності та вмінні вибудовувати в освітньому процесі продуктивну міжособистісну взаємодію, що зумовлює розвиток самостійності учня/учениці та сприяє формуванню їхньої гідності. Створення психолого-педагогічних умов для виходу здобувача в суб'єктну позицію, сприяє набуттю особистісного досвіду рефлексії, аналізу ситуації з особистої позиції, співставлення й корекції інтересів і можливостей, управління емоціями, вибудовування партнерської взаємодії в групі, команді. У процесі діалогічного навчання проблема мовленнєвого спілкування актуалізується в умовах змішаного та дистанційного навчання. У процесі діалогу вчитель реалізує функцію управління комунікативною взаємодією. Учень/учениця за допомогою усвідомленого мовлення можуть регулювати та розвивати особисту модель поведінки та комунікації з іншими людьми.

Попри загальнонаукові підходи до підготовки педагогів ЗЗСО до діалогічного навчання, є відмінності щодо професійної підготовки вчителя початкових класів. Для цієї категорії вчителів характерним є змістове наповнення освітньо-професійної програми інформацією про: а) вікові та психофізичні особливості розвитку дітей 6-ти (7-ми) – 10-ти (11-ти) – річного віку; зміст та інструменти предметних дидактик (відбір, інтеграція); інструменти діагностики особистісного освітнього зростання учнів/учениць; принципи, методи, форми організації діалогічної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу.

Готовність учителів початкової школи до діалогічного навчання розглядаємо в контексті набуття ними психологічного і фахового досвіду комунікації, сприйняття інших думок, поваги до людей, уміння приймати особистість з її міркуваннями та налагоджувати співпрацю, проєктування діалогічного навчання у вимірі мети та завдань, змістово-технологічного забезпечення, алгоритму навчально-пізнавальної діяльності з урахуванням корекції та кінцевого результату.

У сучасних науках про освіту існують різні тлумачення щодо поняття та місця діалогічного навчання, зокрема більш широко його розглядають під час

вивчення мовно-літературної освітньої галузі. У цій галузі знань значна увага приділяється означеній проблемі, а саме: діалогічний метод широко представлений під час вивчення іноземних мов, мовно-мовленнєвого розвитку учнів початкової школи.

Зміст статті ґрунтується на теоретичних положеннях і багаторічному досвіді викладання інтегрованих навчальних курсів «Педагогіка», «Інтерв'язія сучасного педагога» — змістового модуля «Дидактика початкової школи».

Студіювання навчальних планів за спеціальністю АЗ Початкова освіта освітньо-професійної програми 1.А3.00.01 Початкова освіта, робочих навчальних програм із психології, предметних дидактик дає підстави виявити, що попри значну кількість навчальних дисциплін (нормативних) зміст діалогічного навчання здебільшого подані контекстно.

Варто зауважити таке: змістовий модуль «Дидактика початкової школи», що є складником інтегрованих курсів «Педагогіка», «Інтерв'язія вчителя початкової школи» містить потужний інформаційний і технологічний потенціал для підготовки майбутніх педагогів до діалогічного навчання. Зміст цього модуля корелюється з професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024), в якому визначено перелік трудових функцій та компетентностей, якими має володіти вчитель початкової школи, аби їх реалізувати.

З огляду на предмет пропонованої розвідки, важливими для його висвітлення є такі трудові функції: «партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу», «провадження освітнього процесу». Тому першорядним є розвиток здатності вчителя до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учасниками освітнього процесу, а отже до реалізації діалогічного навчання задля стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів/здобувачок, створення умов для їхньої самореалізації, взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу задля планування освітнього процесу, визначення цілей та шляхів досягнення кожним індивідуальної освітньої траєкторії [12].

У структурі готовності майбутнього вчителя початкової школи до діалогічного навчання виокремлюємо функціональну здатність організовувати освітній процес на засадах міжособистісної взаємодії вчителя та учнів. Під час лекційних, семінарських практичних занять у перебігу вивчення інтегрованих навчальних дисциплін «Інтерв'язія сучасного педагога» (змістовий модуль «ІСП: Дидактика початкової школи»), «Педагогіка (змістовий модуль «Педагогіка: Дидактика початкової школи») здобувачі першого рівня вищої освіти поглиблюють свої теоретичні знання та розвивають практичні навички, що спрямовані на виконання, зазначених вище за текстом, трудових функцій.

Як підтверджує практика, помічними у формуванні вмінь майбутніх учителів початкових класів організовувати діалогічні форми спілкування з учнями/ученицями є ділові та рольові ігри, практичні кейси, педагогічні

ситуації, рефлексійні вправи, що сприяють кращому залученню студентів до діалогічного (полілогічного) спілкування і досягнення результатів функціональних результатів навчання.

У контексті проблематики статті презентуємо деякі приклади формування готовності здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти до діалогічного навчання задля виконання ними трудових функцій під час вивчення низки тем, а саме: «Особливості та форми організації освітнього процесу у початковій школі», «Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи в НУШ». Викладання навчального матеріалу здійснюється із застосуванням технології проблемного навчання. Обговорення ключових питань відбувається у формі діалогу та дискусії й спрямовано на оволодіння майбутніми вчителями знаннями про особливості організації освітнього процесу в початковій школі, що ґрунтується на принципах педагогіки партнерства, дитиноцентризму, інтеграції з урахуванням компетентнісного та аксіологічного підходів. Увагу студентів сфокусовано на тому, що під час організації освітнього процесу в початковій школі важливо взаємодіяти з усіма його учасниками, що актуалізує їхню готовність до обрання тих форм та методів організації освітнього процесу, які допоможуть учням/ученицям досягнути результатів, визначених індивідуальною освітньою траєкторією.

Зокрема під час вивчення теми «Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи в НУШ» студенти оволодівають знаннями про особливості налагодження міжособистісної взаємодії учасників освітнього процесу засобами діалогу задля розуміння критеріїв оцінювання навчального поступу учнів/учениць початкових класів, вироблення стратегій реалізації індивідуальної освітньої траєкторії.

Закріплення теоретичних знань відбувається у перебігу семінарських і практичних занять, під час яких майбутні педагоги набувають необхідні вміння та способи діяльності щодо: організації різних форм навчально-пізнавальної діяльності учнів/учениць початкової школи, з урахуванням їхніх вікових особливостей та індивідуальних відмінностей; міжособистісної взаємодії зі здобувачами та здобувачками початкової освіти, їхніми батьками з метою створення безпечного освітнього середовища. Так, наприклад, семінарське заняття з теми «Варіативні підходи до організації навчання у початковій школі» відбувається у формі круглого столу. Мета заняття – формування здатності та готовності майбутніх педагогів виокремлювати та характеризувати особливості організації освітнього процесу на варіативних засадах, що ґрунтуються на інтегрованому, компетентнісному, дитиноцентрованому, діяльнісному підходах, аналізувати їх вплив на особистісне зростання учнів/учениць, досягнення ними індивідуального поступу у навчанні. У перебігу заняття здобувачі вищої освіти вибудовують діалоги, обговорюють шляхи щодо зміни підходів до

організації освітнього процесу, залученості учнів/учениць до прогнозування цілей та очікувань, подолання освітніх втрат, підвищення якості освітнього процесу за допомогою впровадження інноваційних технологій навчання.

Під час практичного заняття з теми «Особливості застосування цифрових технологій в умовах дистанційного та змішаного навчання у початковій школі» студенти аналізують практичні кейси щодо організації навчально-пізнавальної діяльності учнів в умовах актуалізованих видів навчання. Під час обговорення реальних педагогічних ситуацій, які студенти спостерігали під час навчальної педагогічної практики, акцентують увагу на перевагах діалогічного навчання в умовах дистанційного навчання і застосування цифрових технологій; називають можливі ситуації, що можуть спричинити труднощі в налагодженні міжособистісної взаємодії під час дистанційного та змішаного навчання.

Практичне заняття з теми «Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів у початковій школі» проводиться у формі рольової гри «Засідання професійної спільноти вчителів початкових класів». Така форма проведення заняття сприяє реалізації діалогічного навчання під час розгляду питань щодо ефективних форм та методів оцінювання навчальних досягнень учнів/учениць початкової школи; обґрунтовують переваги формувального оцінювання та їхнього індивідуального поступу. Проведення початкових занять у формі рольових ігор дає змогу студентам вдосконалити навички командної взаємодії, уміння пошуку спільних рішень, налагоджувати комунікацію в групі у формі діалогу, розвивати практичні навички застосування діалогу та полілогу під час формувального оцінювання навчальних досягнень учнів/учениць.

Важливою складовою лекційних, семінарських і практичних занять є рефлексія готовності майбутніх учителів до діалогічного навчання в рідній виконання трудових функцій. За допомогою рефлексійних вправ, SWOT-аналізу, творчих есеїв, діагностичних таблиць студенти визначають власний поступ та рівень сформованості необхідних здатностей для реалізації діалогічного навчання.

Зауважимо, що така форма роботи активізує пізнавальну діяльність майбутніх учителів щодо бачення себе в професії, зумовлює формування в них відчуття особистої причетності до творення діалогічного освітнього середовища задля розвитку ціннісно збагаченої міжособистісної взаємодії учнів/учениць.

Висвітлені освітні інтегровані практики діалогічного навчання є дієвими, вони дають змогу здійснити перехід від односторонньої навчальної роботи учнів/учениць до соціально-розвивальної. Зауважимо, що в процесі цілеспрямованого діалогічного навчання створюються умови для розвитку ціннісних сенсів особистості, що сприяє становленню внутрішньої і зовнішньої мотивації учнів/учениць до навчально-пізнавальної діяльності.

Висновки. Матеріал, висвітлений у статті, містить наукові узагальнення сучасних українських і закордонних дослідників, освітніх практик щодо підготовки вчителя закладу загальної середньої освіти. Діалогічне навчання висвітлено в руслі розвитку міжособистісної взаємодії здобувачів освіти, відповідно до професійного стандарту підготовки вчителя закладу загальної середньої освіти. В умовах актуалізації концепту «освіта для життя», трансформації функцій учителя в цифровому освітньому середовищі важливою є реалізація діалогічного навчання, що передбачає організаційні, психологічні, дидактичні компоненти. Діалогічне навчання є засобом міжособистісної взаємодії здобувачів/здобувачок освіти (на всіх рівнях), оскільки забезпечує сприятливі умови для пошуку необхідної інформації й формулювання особистих думок із питань, що їх цікавлять; сув'язі загальних світоглядних і моральних аспектів із реальним проживанням конкретних особистісно значущих ситуацій; пошуку рішень щодо різноманітних завдань і ситуацій; рівноправності учасників міжособистісної взаємодії та поваги до думок інших людей.

Піднята в статті проблема є багатогранною, а тому потребує розширення наукового поля дослідження. Окремим напрямком наукового пошуку можуть бути дидактичні аспекти діалогічного навчання учнів/учениць початкової школи, психолого-педагогічний супровід діалогічного навчання учнів початкової школи.

Література:

1. Іванюк Г. І. Стратегії підготовки педагогів в умовах глобальних невизначених змін. *Нова стратегія професійної підготовки педагога в умовах євроінтеграції*: монографія / за наук. ред. канд.пед.наук С. Паламар. Київ: Київ ун-т ім. Б. Грінченка, 2023. 540. С. 10–31.
2. Біла книга національної освіти України / Т. Ф. Алексеєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл [та ін.] ; за заг. ред. акад. В. Г. Кременя ; НАПН України. Київ : Інформ. системи, 2010. 340 с.
3. Губарь О., Спіцин В., Котяш І. Вплив використання інтерактивних технологій на якість навчання майбутніх педагогів у закладах вищої освіти. *Академічні візії*. 2023. Вип. 26. С. 1–14. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10461085>
4. Коновальчук І. Використання інтерактивних технологій у формуванні фахових компетентностей майбутніх учителів початкових класів. *Специфіка фахової підготовки майбутніх учителів на засадах компетентнісного підходу: досвід, реалії, перспективи*. Збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (29 листопада 2022 року) / за заг. ред. І.В. Голубовська – Житомир: ФО-П «Н.М. Левковець», 2022. – С 162-166.
5. Алексеєва С. Актуальні проблеми дидактики в умовах інформатизації освіти: індивідуалізація навчання. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 1(1). С.18-27. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730415>
6. Кодлюк Я. Дидактична підготовка майбутніх учителів початкової школи: інноваційний аспект. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 4. С. 175–183.

7. Дзюбко Л. В., Шатирко Л. О. Вплив різних типів педагогічної взаємодії на розвиток особистості школяра. *Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми* : збірник тез наукових доповідей III Всеукраїнської конференції з міжнародною участю (Київ, 31 березня 2020 року) / ред. С. Д. Максименко. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2020. С. 54–58.

8. Карпенко А. О., Савченко Д. Р., Савченко Л. Л. Взаємодія між учасниками освітнього процесу під час дистанційного навчання. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі*: зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 07-08 листопада 2023 р. / за наук. ред. доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України О. Топузова; доктора педагогічних наук, професора О. Малихіна. Київ : Видавництво «Людмила», 2024. С. 224–228.

9. Carl K. Rogerrs. *Freedom to learn*. С. Е. Merrill Publishing Company, 1969. 358 p.

10. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії. К.: АПН України, 1997. 302 с.

11. Сковорода Г. Вдячний Еродій : повна академічна збірка творів / за ред. проф. Леоніда Ушакова. Харків: «Фоліо», 2023. Том 3. 607 с.

12. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ МОН України від 29 серпня 2024 року № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення: 20.11.2025).

References:

1. Ivaniuk, H. I. (2023). *Strategii pidhotovky pedahohiv v umovakh hlobalnykh nevyznachenykh zmin* [Strategies for teacher training in the face of global uncertain change]. *Nova stratehiia profesiinoi pidhotovky pedahoha v umovakh yevrointehratsii – A new strategy for professional training of teachers in the context of European integration*. Kyiv: Kyiv un-t im. B. Grinchenko [in Ukrainian].

2. Kremen, V. H. (Eds.). (2010). *Bila knyha natsionalnoi osvity Ukrainy [White Paper on National Education of Ukraine]*. NAPN Ukrainy. Kyiv : Inform. Systemy [in Ukrainian].

3. Hubar, O., Spitsyn, V., & Kotiash, I. (2023). *Vplyv vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii na yakist navchannia maibutnikh pedahohiv u zakladakh vyshchoi osvity* [The impact of the use of interactive technologies on the quality of education of future teachers in higher education institutions]. *Akademichni vizii – Academic visions*, 26, 1–14. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10461085> [in Ukrainian].

4. Konovalchuk, I. (2022). *Vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii u formuvanni fakhovykh kompetentnostei maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv* [The use of interactive technologies in the formation of professional competencies of future primary school teachers]. I. V. Holubovska (Eds.), *Spetsyfika fakhovoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv na zasadakh kompetentnysnogo pidkhodu: dosvid, realii, perspektyvy – Specifics of professional training of future teachers based on the competency-based approach: experience, realities, prospects*: Collection of materials of the All-Ukrainian with international participation scientific and practical conference (November 29, 2022) (pp. 162-166). Zhytomyr: FO-P «N.M. Levkovets» [in Ukrainian].

5. Aliksieieva, S. (2022). *Aktualni problemy dydaktyky v umovakh informatyzatsii osvity: indyvidualizatsiia navchannia* [Current problems of didactics in the context of informatization of education: individualization of learning]. *Nauka i tekhnika sohodni – Science and technology today*, 1(1), 18-27 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730415> [in Ukrainian].

6. Kodliuk, Ya. (2022). Dydaktychna pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly: innovatsiinyi aspekt [Didactic training of future primary school teachers: an innovative aspect]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal – Ukrainian Pedagogical Journal*, 4. 175-183 [in Ukrainian].

7. Dziubko, L. V., & Shatyрко, L. O. (2020). Vplyv riznykh typiv pedahohichnoi vzaiemodii na rozvytok osobystosti shkoliara [The influence of different types of pedagogical interaction on the development of a student's personality]. S. D. Maksymenko (Eds.), *Psykhologichni vymiry osobystisnoi vzaiemodii subiektiv osvithnoho prostoru v konteksti humanistychnoi paradyhmy* : zbirnyk tez naukovykh dopovidei III Vseukrainskoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu – *Psychological dimensions of personal interaction of subjects of the educational space in the context of the humanistic paradigm*: collection of abstracts of scientific reports of the III All-Ukrainian conference with international participation (Kyiv, 31.03.2020) (pp. 54-58). NAPN Ukrainy [in Ukrainian].

8. Karpenko, A. O., Savchenko, D. R., & Savchenko, L. L. (2024). Vzaiemodiia mizh uchasnykamy osvithnoho protsesu pid chas dystantsiinoho navchannia [Interaction between participants in the educational process during distance learning]. O. Topuzov O. Malykhin (Eds.), *Svit dydaktyky: dydaktyka v suchasnomu sviti: zb. materialiv III Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi internet-konferentsii – The World of Didactics: Didactics in the Modern World*: Collection of Materials of the 3rd International Scientific and Practical Internet Conference (07-08. 11.2023) (pp. 224–228), Kyiv : Vydavnytstvo «Liudmyla» [in Ukrainian].

9. Carl K. Rogers. *Freedom to learn*. C. E. Merrill Publishing Company, 1969. 358 p.

10. Ziaziun, I. A., & Sahach, H. M. (1997). *Krasa pedahohichnoi dii [The beauty of pedagogical action]*. Kyiv: APN Ukrainy [in Ukrainian].

11. Skovoroda, H. (2023). *Vdiachnyi Erodii [Thankful Erodiy]*. A complete academic collection of works. Volume III. Edited by Prof. Leonid Ushkalova. Kharkiv. «Folio» [in Ukrainian].

12. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity»: nakaz MON Ukrainy vid 29 serpnia 2024 roku № 1225 [On approval of the professional standard «Teacher of a general secondary education institution»: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated August 29, 2024. № 1225]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> [in Ukrainian].